

Geboorteverhalen

Bij een bijzonder mens hoort een bijzondere geboorte. Van veel belangrijke personen worden geboorteverhalen verteld, bijvoorbeeld van Krisjna, Boeddha, Zoroaster, Mohammed, Mozes en Jezus. Zulke legendes geven vaak een kenmerkend beeld van de latere grote persoonlijkheid. Ze onthullen bovendien de levensopdracht waarvoor deze van kindsbeen af bestemd is. Matteüs en Lucas vertellen aan het begin van hun evangelie verhalen over de geboorte van Jezus (Matteüs 1-2; Lucas 1-2). Ze doen dat elk op hun eigen manier. Naast overeenkomst is er veel verschil.

Matteüs richt de aandacht vooral op Jozef. Zijn verhaal begint bij Jozefs geslachtslijst, gemaakt naar oudtestamentische voorbeelden. De namen in deze geslachtslijst vertegenwoordigen heel de geschiedenis van Israël. De dromen van Jozef herinneren aan de dromen van zijn naamgenoot in Egypte (Genesis 37-50). De kindermoord in Betlehem en de vlucht naar Egypte doen weer denken aan het verhaal van Mozes, die ternauwernood ontkwam aan het bevel van de farao van Egypte om alle pasgeboren jongens te doden (Exodus 2).

Lucas daarentegen stelt Maria centraal. Een engel kondigt haar de geboorte van Jezus aan, net zoals een engel de geboorte van een zoon aankondigde aan de onvruchtbare moeder van Simson (Rechters 13). Het geboorteverhaal van Jezus herinnert ook voortdurend aan de bijzondere geboorte van de profeet Samuel. Zijn moeder Hanna, die net als Simsons moeder eerst onvruchtbaar was, zong een lied dat erg veel lijkt op dat van Maria (i Samuel 1-2).

De geboorte van Jezus is voor Matteüs en Lucas geen volledig nieuw begin. Door hun vertelling voegen zij Jezus in de geschiedenis van Israël in. De geboorte van Jezus is in hun ogen het begin van een nieuwe episode in de lange, voortgaande geschiedenis van God met zijn volk.

Matteüs vertelt wie Jezus is en waar hij vandaan komt, en geeft hem als het ware een dubbele afkomst. Matteüs laat door de geslachtslijst en toelichting (Matteüs 1) zien dat Jezus de Wettige zoon is van Jozef, afstammeling van David. Tegelijk is Jezus ook de Zoon van God, verwekt door de heilige Geest. En ook heeft Jezus een dubbele plaats van herkomst: hij komt uit Nazaret, maar is geboren in Betlehem, de plaats waar de messias geboren zou worden. Dat stempelt hem tot koning van de Joden (Matteüs 2).

Lucas brengt in zijn evangelie een parallel aan tussen de verhalen van Jezus en die van Johannes de Doper. Eerst kondigt de engel Gabriël de geboorte van de Doper aan, direct gevolgd door diens aankondiging van de geboorte van Jezus. De gebeurtenissen rond de geboorte van de Doper maken vervolgens plaats voor die rond de geboorte van Jezus (Lucas 1:5-25, 26-38; 1:57-80; 2:1-40).: Uit de vertelling blijkt dat Johannes, de profeet van de Allerhoogste, wordt overtroffen door Jezus, de Zoon van de Allerhoogste.

Verder zet Lucas het verhaal vier keer stil voor een lied. Deze liederen zijn later genoemd naar het woord waarmee ze in de Latijnse vertaling beginnen: het lied van Maria (Magnificat), het lied van Zacharias (Benedictus), het lied van de engelen (Gloria) en het lied van Simeon (Nunc dimittis).-In combinatie met het verhaal maken ze duidelijk dat de God van Israël door het optreden van deze twee kinderen zijn volk komt verlossen en bevrijden.

Bij alle vreugde om de geboorte is er ook dreiging te bespeuren in de geboorteverhalen over Jezus. Matteüs vertelt over de aanslag van koning Herodes op de pasgeboren koning van de Joden. Daarmee wekt hij het vermoeden dat het hierbij niet zal blijven. Later in het evangelie wordt Jezus ter dood gebracht als koning van de Joden, maar ook dan ontkomt hij uiteindelijk aan zijn belagers (Matteüs 27-28). Bij Lucas klinkt de dreiging in de onheilspellende aankondiging van Simeon: 'Weet wel dat velen in Israël door hem ten val zullen komen of juist zullen opstaan. Hij zal een teken zijn dat betwist wordt' (Lucas 2:34).

De geboorteverhalen van Matteüs en Lucas stemmen de lezers af op het verdere verhaal van Jezus' optreden. Het zijn ouvertures die vermoedens wekken over wat komen gaat. Elk op hun eigen manier roepen ze de vraag op: 'Hoe zal het verdergaan met dit kind?' (Lucas 1:66).

Allebei de geboorteverhalen wijzen ook vooruit naar het einde van het boek. Matteüs laat de naam Immanuel, 'God met ons', terugkomen in de laatste toezegging die Jezus doet: 'Ik ben met jullie, alle dagen, tot aan de voltooiing van deze wereld' (Matteüs 28:20). Lucas eindigt zijn verhaal in de tempel van Jeruzalem, de plek waar zijn verhaal bok begon (Lucas 24:53).